

DR. Filip Terč

pionir
apiterapije

Svetovna čebelarska organizacija Apimondia je 30. marec razglasila za svetovni dan apiterapije. Na to razglasitev in na ta dan smo še posebej ponosni Slovenci, saj je to rojstni dan mariborskega zdravnika in čebelarja, pa tudi pionirja apiterapije, dr. Filipa Terča (30. marca 1844).

Luč sveta je zagledal v češki kmečki družini v Praporišču blizu Domažlic v Šumavi, 25 km od zdajšnje bavarsko-češke meje. Po končanem osnovnem šolanju je študiral medicino na Dunaju in leta 1869 tudi promoviral. Strokovno se je izpopolnjeval v dunajski splošni bolnišnici in postal kirurški klinični asistent. Na Dunaju se je poročil s hčerko direktorja mariborskih delavnic Južne železnice Rudolfino Valenta. 1876 se je z družino preselil v Maribor in od tedaj je vso svojo pozornost usmeril v splošno medicinsko prakso in čebelarstvo ter jima ostal zvest vse do smrti. V prvem zakonu se mu je leta 1875 v Plznu rodil sin Rudolf, ki je pozneje prav tako študiral medicino in postal znani okulist. Terč se je drugič poročil z Mariborčanko Katarino Schonbaum. V tem zakonu sta se mu rodila sin Hanz in hčerka Margareta.

V Mariboru je Terč postal znan kot zelo dober zdravnik, hkrati pa je slovel tudi kot čebelarski strokovnjak, tako da je bil že po dveh letih bivanja v mestu ob Dravi izvoljen za predsednika štajerskega čebelarskega društva. Postal je zaveden buditelj slovanstva, saj je bil član mariborske Slovanske čitalnice in eden od ustanoviteljev Narodnega doma v Mariboru. Na učiteljišču v Mariboru je poučeval higieno in bodoče učitelje navduševal za praktično čebelarstvo tako v Mariboru kot tudi v celotni Štajerski, v Gradcu in na Dunaju. Umrl je leta 1917 v Mariboru, pokopan pa je v družinski grobnici na pobreškem pokopališču, to je na nekdanjem mestnem pokopališču.

Doktor Terč se je že v prvih letih bivanja v Mariboru kot dober opazovalec in čebelar dokopal do »gotovega prepričanja o pomenu zdravilne moči čebeljinega pika proti revmatizmu«, zato je v medicinskih strokovnih listih obravnaval »čebeljni pik kot zdravilno sredstvo proti revmatizmu«.

O prvi in drugi reakciji čebeljega pika je pisal približno tako, kot ju še dandanes razlaga sodobna medicina. Kot prvo reakcijo je na mestu pika označil lokalno bolečino, oteklino in srbenje, ki po dveh do treh dneh izgine, kot drugo reakcijo telesa na čebelji pik pa

je označil splošno slabost, siljenje k bruhanju, omotico, lahko še izgubo zavesti ter izjemoma tudi smrt. S tem je postal pionir sodobne alergologije in imunologije.

Dr. Terč je menil, da je uporaba apitoksina učinkovita samo pri pravem revmatizmu, ne pa tudi pri tako imenovanih psevdorevmatizmih (različna vnetja sklepov, protin, kapavica in tuberkuloza).

Te revmatizme je izločil, saj je ugotovil, da se oteklina in različne reakcije pri zdravem človeku pojavijo že ob prvem čebeljem pik. Podobno se odzovejo tudi vse druge oblike bolezni, ki niso revmatične narave. Prav tako je ugotovil, da je treba terapevtsko dozo počasi povečevati toliko časa, dokler bolnik ne postane popolnoma imun na apitoksin. Po pravilu, ki ga je spoznal v praksi, se pri revmatičnem človeku, ki mu apliciramo apitoksin (oziroma ga pičimo s čebelo), oteklina ne pojavi toliko časa, dokler trajajo znaki bolezni. Ko pa se po aplikaciji pojavi oteklina oz. prva ali druga reakcija, je treba zdravljenje ustaviti, saj gre za občutno izboljšanje stanja oziroma za ozdravitev.

Prepričan je bil, da je pri lažji obliki bolezni potrebnih manj pikov, pri hujši pa več, celo do nekaj sto oz. tisoč. Zdravljenje je začel z enim pikom, ga čez pol ure nadaljeval z drugim ter čez eno uro s tretjim pikom. Če bolnik dobro prenaša zdravilo, je mogoče opraviti tudi 100 do 150 pikov na dan. Skupne doze pikov pri enem bolniku lahko dosežejo tudi do 600 pikov.

Opisal je celo bolnico, ki ji je v treh do štirih poletnih mesecih apliciral več kot 2000 pikov. Dr. Terč je že poznal tudi kronično revmatično obolenje, zaradi katerega se krivijo členki prstov (dandanes to obolenje imenujemo revmatoidni artritis). Opisal je primer pacientke, ki je imela take otekline na prstih in obolenje srca, pomagalo pa ji ni nobeno drugo zdravljenje. Zdravil jo je od marca do novembra 1902. Pri njej so se izmenjevala izboljšanja in poslabšanja, laboratorijski testi pa so pokazali albuminurija. Prvo izboljšanje se je pojavilo po 300 pikih, potem pa se je spet pojavilo poslabšanje. Trajno izboljšanje se je pojavilo šele novembra, po 5600 pikih. Pacientki so iz urina izginile beljakovine, prav tako pa tudi eksudat (tekočina) iz prsne votline. Zimo je odlično prebila v Trstu, marca 1903 pa se je bolezen ponovila. Čez poletje je znova dobila več kot 1000 pikov. Pozneje je to apiterapijo ponavljal leta in leta, zato ni čudno, da so bili tudi rezultati zelo dobri.

Dr. Terč je govoril tudi o približno 18 % negativnih rezultatov. Večina jih je bila povezana s strahom do bolečin zaradi aplikacije zdravila, nekateri bolniki so bili po njegovem preveč živčni ali pa so bolehalo za drugimi obolenji, ki smo jih že navedli. Trdil je tudi, da je bolnik, ki predolgo časa čaka na apiterapijo, teže ozdravljiv primer. V svoji dolgoletni poklicni karieri je zdravil več kot 660 revmatikov, od teh pa jih je ozdravelo 544 oz. 82 %. Izbiral je predvsem bolnike, ki jim niso pomagala druga zdravila, in tudi bolnike revmatike s srčno afekcijo. Tudi sam je bil revmatični bolnik in zaradi svojega pozitivnega primera je še bolj verjel v apiterapijo.

Medicinska znanost priznava dr. Terča kot začetnika apiterapije, čeprav je znano, da so apitoksin poznali že stari Grki, Egipčani, Rimljani in Arabci in da so po tej metodi revmatizem zdravili že za časa Karla Velikega in Ivana Groznega.

To metodo sta v 19. stoletju uporabljala tudi ruska zdravnik Lokunski in Lubarski ter po letu 1850 francoski zdravnik Demarti, vendar je samo dr. Terč znanstveno preučeval številne primere. Svoja opažanja in rezultate je opisal leta 1888 v članku, objavljenem v zdravstvenem časopisu Wiener Medicinische Presse. V njem je opisal 15 uspešnih primerov, zdravljenih z apiterapijo. Svoje raziskave je objavljajal tudi pozneje in tako postal pionir na tem področju.

Dr. Terč je spodbudil kemične raziskave apitoksina, s tem pa tudi farmacevtsko industrijo k proizvodnji sredstev, ki vsebujejo apitoksin. Že več kot 105 let ga številni znanstveniki priznavajo kot resničnega znanstvenega raziskovalca in utemeljitelja apiterapije. Njegov vnuk dr. Rudolf Terč je na tretjem mednarodnem simpoziju o apiterapiji v Portorožu leta 1998 izjavil: »Kljub razcvetu farmakološke industrije koristnost apitoksina v medicini ni pozabljena!«

Slovenci smo ponosni na znanstveno delo dr. Filipa Terča, ki je brez dvoma eden od stebrov tako slovenske medicine kot slovenskega čebelarstva. Njegovo ime ne sme biti nikoli pozabljeno, zato se ga moramo ustrezno in stalno spominjati, kot se to spodobi za pionirja apiterapije na Slovenskem.

Franc Grošelj,
dr. med., spec. spl. med., akupunktorolog